

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

ΤΟΥ Κ. ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΔΟΥ

ΠΩΣ ΕΙΔΕ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΕΝΑΣ ΕΠΑΝΗΣΙΟΣ ΤΑ 1849 - ΛΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΟΙ ΚΑΙ ΣΑΤΥΡΙΚΟΙ - Ο Α. ΦΑΤΣΕΑΣ

ΣΤ'.

ΤΥΧΩΣ όμως ή νέα αυτή πνευματική άνθησι που παρουσίασε ή 'Επτάνησος με την κατοχή των Γάλλων, διεκόπη απότομα: από τους 'Αγγλους, που διαδοχικώς γίνηκαν κύριοι της Ζακύνθου, της Κεφαλλονιάς και στα 1814 της Κέρκυρας. Ο στρατηγός Κάμπελλ που κατέλαβε τα νησιά αυτά, αντίκρουσε στο συντηρητικό κόμμα της πατρίδος του, δείχτηκε σκληρός στους νησιώτες και συγχρόνως άμειλικτος διάκτης του φιλελευθερισμού, είτε στη δράσι, είτε στη σκέψη. Τόση ήταν ή μαγία του εναντίου του Τύπου, ώστε με τα ίδια τα χέρια του κατέστρεψε τα πρεστήρια των τυπογραφείων της Κέρκυρας και πέταξε στους δρόμους τα στοιχεία τους. Ένα δε μόνο τυπογραφείο άναγνώρισε, τὸ «Τυπογραφείο της Διοικήσεως ή Κυβερνήσεως ἐν Κερκύρα», στο όποιο διώρισε 'Αγγλους στοιχειοθέτας και τυπογράφους. Επέβαλε επίσης άσπληρη λογοκρισία σε κάθε έργο κι' αυτός προσωπικώς ενδιαφέρθηκε για την πιστή εφαρμογή των σκληρών τούτων μέτρων. Ο Μαίτλαντ που τον διαδέχτηκε, μονιμοποίησε τις πράξεις του Κάμπελλ, θεσπίσας στο κατάρατο σύνταγμα του 1817 την απαγόρευσι της ελευθεροτυπίας. «Οὐδέμια άλλη τυπογραφία (πλην της Γενικῆς τοῦ Κράτους) συγχωρεῖται να συσταθῆ και βαλθῆ εἰς έργον, χωρὶς της άδείας της Βουλῆς και χωρίς της συγκαταθέσεως της ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΧΟΤΗΤΟΣ Δορδ Μεγάλου Ἀρμοστού ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ» (άρθρ. Δ').

Ὡς ήταν έπόμενο, ή λογοκρισία επέφερε ΚΑΙΡΙΟ ΠΛΗΓΜΑ στη λιβελλογραφία και στην πολιτική και κοινωνική σάτυρα, μὴ δὲν μπόρεσε νά τις εξαφανίσῃ. . . Τὸ ένστικτο των Ἐπτανήσιων ήταν πολύ έντονοτερο ἀπ' όλους αὐτούς τούς άσπληροὺς περιορισμούς. Και πραγματικῶς, δὲν πέρασε πολλὸς χρόνος κι' ή Ἑλληνική Ἐπανάστασις έξεφράγη. Οἱ Ἐπτανήσιοι ἴδεισαν τότε πὼς δὲν ἦσαν μόνον ἀληθινοὶ πατριώτες, ἀλλὰ και μέλη της μεγάλης ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Παρ' όλες τις απαγορεύσεις των Ἄγγλων, παρ' όλα τὰ βασανιστήρια και τούς απαγχονισμούς που πολλοὶ υπέστησαν, ἀπλῶς και μόνον διότι ἤθελαν ν' ἀναχωρήσουν για την επαναστατημένη Ἑλλάδα, οἱ Ἐπτανήσιοι παρέμειναν ἀκαμπτοι. Μπροστά στο τότε πατριωτικὸν ἰδεώδες, θεσίσαν τὰ πάντα. Εἶνε μάλιστα οἱ πρώτοι που κατέκριναν τούς Ἄγγλους για την ἀπάνθρωπη στάσι τους ἀπέναντι των ἀγωνιζομένων κι' οἱ πρώτοι που είτε ὡς ἔθνηκοι βάρδοι, ή πολιτικοὶ προταγανδισταὶ και ΛΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΟΙ, ὑποστήριξαν τὰ δίκαια της Ἐπανάστασεως. Ο ἰσχυροὺς νόμοι, ὁ ἀποκλεισμός κι' ἰδίως ή λογοκρισία των Ἄγγλων, δὲν επέτρεπε τις φανερὲς ἐκδηλώσεις των αἰσθημάτων τούτων στην Ἐπτάνησο. Ὅμως οἱ φιλοπάτριδες κι' ένθουσιώδεις Ἐπτανήσιοι, ή κρυφὰ διατύπωναν τις ἰδέες τους και τις διέδιδαν με κίνδυνο της ζωῆς τους, ή πῆγαναν στην Εὐρώπη και τύπωναν διάφορα έργα που έξυμνοῦσαν τὸν Ἄγωνα, διαφώτιζαν την κοινή γνώμη κι' ένίσχυναν την ἰδέα του εὐρωπαϊκοῦ φιλελληνισμοῦ.

Ἄς μὴν ξεχνᾶμε σχετικῶς πὼς ή πρώτη «προκήρυξις» του Ἰνφάντη γράφτηκε ἀπὸ Κεφαλλονίτη, τὸν Γεώργιο Τυπάλδο και πὼς τὸ πρώτο προταγανδιστικὸν πολιτικὸν φυλλάδιο, που κηλοφόρησε στην Εὐρώπη για την Ἐπανάστασι, ἀνήκει σ' Ἐπτανήσιο: «Considerations sur la cause des Grécès—1821». Ἔργον ἐπίσης Ἐπτανήσιου, του γνωστοῦ Κερκυραίου Μουστοξόδη, εἶνε κι' ή πρώτη εἰδησις που δόθηκεν στοὺς Εὐρωπαίους για τούς ναυτικούς θριάμβους των Ἑλλήνων κατὰ τὸ έτος 1821: (Les Operations de la Flotte Hellenique pendant l'annee—1821). Μποροῦμε μάλιστα νὰ ποῦμε, χωρὶς τὸν παραμικρότερο ένδοιασμό, πὼς καθ' ὅλη τὴ διάρκεια της Ἐπανάστασεως οἱ Ἐπτανήσιοι κυρίως, ἀνάμεσα στοὺς Ἑλληνας, κράτησαν τὴν ποιησι, την πολιτικὴν φυλλαδογραφία και τὴ λιβελλογραφία του Ἄγῶνος.

Στὸ σημείο αὐτὸ χρειάζεται ΕΙΔΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ για νὰ ξεάρη, καθὼς πρέπει, τὴ δράσι αὐτῆ των Ἐπτανήσιων πατριωτῶν, λογίων κι' ἐπιστημόνων: Ἐνὸ ἀκόμη στην Ἄγγλια βασίλευε ὁ φανατικὸς ἐκείνους μισελληνισμὸς τοῦ Γεωργίου τοῦ Β' και του Καστελλόχη, ὁ Κερκυραῖος Μανιάκης τόλμησε στὰ 1823 νὰ κηλοφορήσῃ μέσα σ' αὐτὸ τὸ Λονδίνο, τὸν «ΚΑΝΑΡΗ» του, ποίημα ἀφιερωμένο στὸν μεγάλου

φιλέλληνα Γκυλιφόρο και στὸ όποιο ξεθειάζει τὸν Ψαριανὸ ἦρωα! Πρόσθετε δὲ στὸ τέλος κι' ἄλλο ποίημα με τὸν τίτλο «ΠΑΙΑΝ Ἡ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΙΚΟΣ ΥΜΝΟΣ». Οἱ στίχοι του εἶνε γραμμένοι στην καθαρεύουσα, ἀλλὰ δὲν στεροῦνται κάποια ξεφασα:

Ἐγείρου πνεῦμα ἑλληνικόν, ξύπνησε πνεῦμα Ἑλλάδος, ὕπερ λαμπρὸν και ζωπυρὸν στὰ τῶν ἡρώων στήθη ελευθερία ἄναπτε και δύναμις Παλλάδος δι' οὐ ἄπειρα ἐφάρθσαν ἐχθρῶν βαρβάρων πλήθη.

Ἑλλάδος πνεῦμα ἐξύπνησον και πάτησον δουλείαν κι' ελευθερίας ὕψωσον λαμπρότητα σήμερι, νῶν σου αἶμα ἐκπλυνον, κηλίδα δ' οὐδεμίαν εἰς ἱερὰς ἄρες πηγὰς. Ἑλλάς γενοῦ ἀνδρεία.

Ἴδού, Ἑλλάς εἰς ὄρη σου τὰ γαλανὰ, ζοφώδης ἐγείρεται κακὸς χειμῶν, ὁ σωτηρίας δ' ἦχος δεινὸς καλεῖ σε, εὐγενῆς, οὐχι ἀνδραποδῶδης ὄπως ἐσὺ ἀσφαλισθῆς μ' ελευθερίας τείχος.

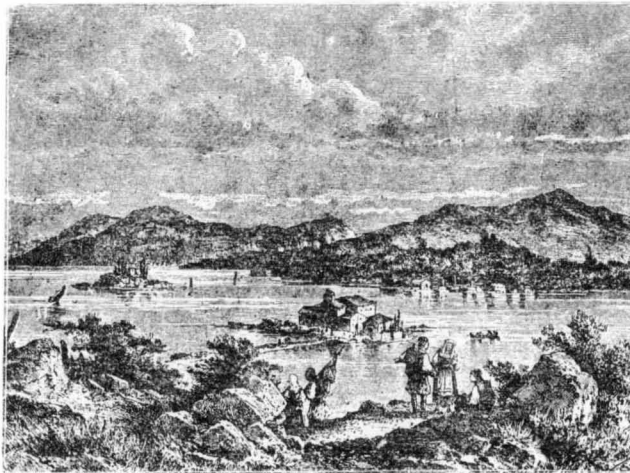
Και τώρα ή ὥρα ἐφτασε, τὸ πνεῦμα ἀναγεννάται εἰς τὰς ἡὸς των παλαιῶν πατέρων Ἡμιθέων, ή ἀπολοσθεῖσα δὲ τιμὴ πάλιν ξανακοιτάται.

Ἑλλάς νῦν πατρίς γίνεται Ἡρώων των ένθέων.

Ἄλλὰ σύγχρονα με τούς σχολαστικὸς τούτους στίχους, τούς πρώτους που γράφτηκαν στην Ἑλληνική για την Ἐπανάστασι, δὴν ἀπὸ τούς μεγαλοφρονέστερους Ἑλληνας της εποχῆς σύνθεταν τούς πραγματικὸς παιδνας του Ἄγῶνα στην ἡμιπλοτερη κι' ἀρρονωπότερη γλώσσα: Ὁ Κάλβος κι' ὁ Σολωμός. Κι' ὁ μὲν Κάλβος ζῶσε στην Ἑλβετία και μποροῦσε νὰ ἐκφράζεται ὅπως ἤθελε και νὰ δημοσιεύῃ χωρὶς ἔλεγχου τις φιλελεύθερες «Ὡ δὲ ε» του. Ἄλλὰ μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὁ Σολωμός βρισκόταν στην Ἀγγλοκρατομένη Ζακύνθο, στην Ἐπτάνησο που καταδίωκε την Ἐπανάστασι κι' ἀπαγχονίσε τούς πατριώτες της. Ἄς μὴ λησιμονοῦμε πὼς ὁ ἔθνηκος ποιητής, ὡς φιλελεύθερος, εἶχε καταδιωχθεῖ και ζῶσε κάτω ἀπὸ άσπληρη άστυνομική ἐπιτήρησι! Με πόση ευχολία μιλάμε σήμερα για τὴ σύνθεσι του «Ἰμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν»!... Κι' ὅμως, με πόσες αγωνίες, με πόσες προφυλάξεις δὲν γράφτηκε τὸν Μάιο του 1823 στη Ζακύνθο ὁ ἦρωας αὐτός, κάτω ἀπὸ τὸ ἄγρυπνο μάτι της ἀγγλικῆς μυστικῆς άστυνομίας, της ἀγγλικῆς λογοκρισίας και των απαγορεύσεων, μπροστά, τέλος, στὸ θέμα των φριχτῶν ἀπαγχονισμῶν! Λένε πὼς τὸν ἔγραψε ὁ Σολωμός στὸν ἐρειπωμένο και μαγευτικὸν πύργο του Δομενεγίνη, κητιάζοντας ἀπέναντι την Πελοπόννησο. Κι' ὅμως τὸν σύνθεσε ἐκεῖ, γιατί δὲν μποροῦσε νὰ τὸν γράφῃ παρὰ σ' ἐκεῖνο τὸν πύργο, που κατὰ τὴ λαϊκή φαντασία σύγκαζαν φαντάσματα και κανεῖς δὲν τόλμησε νὰ πλησιάσῃ. Ἡ ἐκλογὴ εἶχε τὴ

σημια της σὴν σκεφτοῦμε τούς Ἄγγλους, την άστυνομία τους, τὴ λογοκρισία τους, τις απαγορεύσεις τους, τις παρακολουθήσεις τους και προπάντων τούς ἀπαγχονισμούς. . .

Γιὰ τοῦτο κι' ὁ «Ἰμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» κηλοφόρησε στὰ ΚΡΥΦΑ, ἀφοῦ περιεῖχε και στίχους ἐναντίου της Ἄγγλιας, και διαδόθηκε ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, κατὰ την τότε συνήθεια. Τυπώθηκε δὲ στην Εὐρώπη στὰ 1824, μεταφρασμένος στὰ γαλλικά. Μόλις δὲ στὰ 1825 εἶδε τὸ φῶς τὸ ἑλληνικὸν του κείμενο μὰδὴ με τὴν ἰταλικὴ μετάφρασι του Γρασέτη, τυπωμένα και τὰ δύο στὸ τυπογραφεῖο του πολιορκημένου Μεσολογγίου, στὸ ἴδιο πρεστήριο ποῦβγαναν τὰ «Ἑλληνικά Χρονικά» του Μάγερ κι' ὁ «Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος» του Βύρωνος. Παραθέτουμε ὀλόκληρον τὸν τίτλο της πρώτης αὐτῆς ἑλληνικῆς ἐκδόσεως: «ΥΜΝΟΣ Εἰς τὴν ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ, ἔγραψε ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ, Ζακύνθιος, τὸν Μάιον του 1823— ΕΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΩ ἐκ της τυπογραφίας του Δ. Μενσθενέως—1825». Σημειώνουμε δὲ, πὼς παρ' ὅλη τὴ μεταστροφή της ἀγγλικῆς πολιτικῆς ὑπὲρ των Ἑλλήνων, με ἐπὶ κεφαλῆς των Κάννιγκ στὰ 1825, ποτὲ ὁ «Ἰμνος» του Σολωμοῦ δὲν κηλοφόρησε εὐρύτερα στην Ἐπτάνησο. Πολλὰ του—μάλιστα ἀντίτυπα κατασφῆθηκαν στὰ 1826 στην Κέρκυρα. Ἄλλὰ και κατόπι, ποτὲ δὲν ἐπετροπή ή ελευθερη κηλοφορία του στην Ἐπτάνησο. Μόλις στὰ 1843, που μερικῶς ὁ φιλελεύθερος Ἀρμιστής Σείτων, στενὸς φίλος του Σολωμοῦ, επέτρεψε την ελευθεροτυπία, μόλις τότε διαδόθηκε ὁ ἦμος εὐρύτερα, ἀφοῦ παραλειφθή-

Ἡ Κέρκυρα τὴν εποχὴ της Ἀγγλοκρατίας. (Σχέδιο του Θ. Βέμπερ).

ΓΑΛΛΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΤΟΥ ΛΕΟΝ ΗΑΛΕΥ

Η ΘΗΡΕΣΙΑ

Α τὸ Θεό! Ἐίνε κρίμα μὰ τόσο φραία γυναίκα νὰ κἀνὴ ἕνα τόσο θλιβερό ἐπάγγελμα! εἶπε μονολογώντας ὁ νεαρός ὑπολοχαγὸς τῆς στρατιάς τοῦ Ναπολέοντος Βαλεντίνος, ὁ ὁποῖος καθόταν κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο, σὲ μὴ ἀλλεῖα τοῦ «Πράτερ» τῆς Βιέννης.

Ὁ νέος ἀξιωματικὸς φοροῦσε τὴ μεγάλη στολή του, ἡ ὁποία τὸν ἔκανε πολὺ χαριτωμένο. Ὁ πολεμικὸς σταυρὸς ποὺ εἶχε κερδίσει στὸ Ἀούστερλιτς, ἔλαμπε στὸ στήθος του. Ἐνας μαῦρος μεταξωτὸς ἐπίδεσμος σκεπάζε ἕνα μέρος τοῦ μετώπου του, ὅπου ἕνα τραῦμα ὀδίδος τὸν εἶχε τραυματίσει ἐλαφρά. Καθισμένος ἐκεῖ, ἀπολαμβάνε τὴ γοητευτικὴ βραδινή δροσιά καὶ παραιδιόταν ὅσα γλυκεῖς ὄνειροπολήσεις, διὰν ἔξαρνα τράβηξε τὴν προσοχή του ἡ θέα μὴς γυναίκας καὶ τὸν ἔκανε νὰ βγάλη ἕνα ἐπιφώνημα καταπλήξεως καὶ λύπης.

Τὸ πλῆθος εἶχε περὶ ἐγκαταλείπει τὸ γοητευτικὸ «Πράτερ» κ' ἡ ἡμέρα τελείωνε. Δὲν διέκρινε κανεῖς, παρὰ ἐδῶ κ' ἐκεῖ μερικὸς ὁμίλους νεαρῶν Γάλλων ἀξιωματικῶν, οἱ ὁποῖοι ἀναζητοῦσαν ἐρωτικὲς περιπέτειες. Μακρὰ ἀκούγονταν ὁ θόρυβος τῶν ὄργων, στὸν ἦχου τῶν ὁποίων χόρευαν οἱ Γάλλοι στρατιῶτες κ' ἡ ὄμορφος κοπέλλης τῆς Βιέννης, ἡ ὁποία δὲν δίσταζαν νὰ προσφέρουν τὸν ἑωστὰ τους στοὺς κατακτητὰς τὸν.

Ὁ Βαλεντίνος συλλογιζόταν τὸν Ναπολέοντα καὶ τὶς μελλοντικὲς ἐκστρατείες του. Συλλογιζόταν ἐπίσης ἕνα νεαρὸ ἀξιωματικὸ τῶν Οὐλάνων, τὸν ὁποῖο εἶχε τραυματίσει θανάσιμα στὴν τελευταία μάχη μὲ μὴ σπαθιά στὸ κεφάλι. Δὲν μπορούσε νὰ ξεζάση τὴ θλιβερὴ στεγνὴ ματιὰ ποὺ τοῦρριζε αὐτὸς ὁ νέος. Αὐτὸ τὸ βλέμμα τοῦ μιλοῦσε γιὰ μὴ μῆτέρα, γιὰ μὴ μνηστὴ ποὺ τὸν ἔχχαναν γιὰ πάντα...

Ὁ Βαλεντίνος δάκρυσε μ' αὐτὴ τὴν ἀνάμνησι, γιὰτὶ συλλογίστηκε τὸν γέρο πατέρα του, ὁ ὁποῖος, ἐκεῖ κάτω στὴ Γαλλία, τὸν περιέμενε μὲ λαχτάρια νὰ ξαναγυρίσῃ κοντὰ του.

Ἐκείνη τὴ στιγμή, ἡ γυναίκα ποὺ εἶχε προσέξει προηγουμένως, ξαναπέρασε μπροστὰ του... Ἐνας διάφανος πέπλος ἄφανε νὰ μαντεύῃ κανεῖς πὼς ἦταν ἔξαιρετικὰ φραία. Τὸ βράδιόμ' αὐτῆς ἦταν γεμάτο χάρι κ' ἡ κορμοστασιά της γοητευτικὴ. Εἶχε στὴ στάση της κάποια ἐγκαταλείπει, μὰ κ' ἀκεχετὴ ἀξιοπρέπεια. Ἄν δὲν ἦταν μάλιστα ἡ ὄρα προχωρημένη, τὸ ντύσιμο τῆς νέας, κάπως ἐξεζητημένο, κ' ἂν δὲν τοῦ ἔοριχνε διὸ φορές μὲσ' ἀπ' τὸ βέλο της ἕνα προκλητικὸ βλέμμα, ὁ νέος ἀξιωματικὸς θὰ τὴν ἔπαινε γιὰ κάποια μεγάλη κυρία τῆς Βιέννης, ἡ ὁποία περπατοῦσε μόνη της ἀπὸ μελαγχολία ἢ ἀπὸ καριτίσιο...

— Μὰ τὸ Θεό! ψιθύρισε ὁ νέος, δὲν μποροῦν ν' ἀντισταθῶ σ' αὐτὸ τὸ βλέμμα... Αὐ-

τὴ ἡ γυναίκα εἶνε γοητευτικὴ... Θὰ τὴν πλησιάσω...

Καὶ πραγματικὰ σηκώθηκε ἀμέσως καὶ τὴν ἔπῃρε ἀπὸ πίσω... Ἡ ἄγνωστη ἐβράδυνε ἀμέσως τὸ βῆμα της καὶ, διὰν ὁ Γάλλος ἀξιωματικὸς τῆς ψιθύρισε μερικὰ κομπλιμέντα, γεμάτα εὐγένεια, ἐκείνη τὸν πῆρε ἀπὸ τὸ μπράτσο καὶ στηρίχτηκε νοητικὰ ἐπάνω του, σὰν νὰ τὸν γνώριζε ἀπὸ καιρὸ.

Ὁ Βαλεντίνος ἔννοιωσε τότε κάποια πίεσι, γιὰτὶ ἔβλεπε εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τ' ὄνειρό του νὰ διαλύεται... Θέλει νὰ τραβήξῃ τὸ μπράτσο του, μὰ ἐκείνη τὸν κράτησε.

— Ὡ! τοῦ εἶπε. Δὲν θὰ μ' ἀρήσετε τόσο εὐκόλα... Εἶμαι κ' ἐγὼ Γαλλίδα σὰν κ' ἐσὰς καὶ θέλω νὰ γίνετε φίλος μου...

Κ' ἀμέσως, παύοντας νὰ τοῦ μιλήσῃ γερμανικὰ, ἄρχισε νὰ ἐκφράζεται γαλλικὰ μ' ἔξαιρετικὴ χάρι κ' ἔξυπνάδα.

Ὁ νεαρὸς ἀξιωματικὸς παρεσύρθη ἀπὸ τὴ γοητεία τῆς λικαντικῆς κούβεντας της, ἀπὸ τὴν ἀξιαγάπητη ἐγκαταλείπει τῶν τρώπων της κ' ἀπὸ μὴ ἀλλόκοτη ἐπίδρασι ποὺ ἡ γυναίκα αὐτὴ ἔξασκοῦσε σ' ὅλο τοῦ τὸ ἔλαι.

Ὁ Βαλεντίνος ἄφησε νὰ τὸν παρασύρῃ ἡ συντροφίσαό του καὶ βγήκαν ἀπὸ τὸ «Πράτερ». Νοιώθοντας τὸ κομρὸ αὐτὸ κομρὶ ποὺ σφιγγόταν ἐπάνω στὸ δικὸ του, ἀκούγοντας τὴ γλυκεῖα αὐτὴ φωνή ποὺ τοῦ μιλοῦσε γι' ἀγάπη στὴ γλώσσα τῆς πατρίδας του, δὲν ἄφησε νὰ κυριευθῇ πάλι ἀπὸ τὸ πρῶτο του ὄνειρο. Δὲν ἔβλεπε περὶ παρὰ μὴ φραία κ' ἀξιαγάπητη γυναίκα σ' αὐτὴν ποὺ εἶχε περιφρονήσει στὴν ἀρχή.

Σὲ λίγο στάθηκαν μπρὸς τὴν πόρτα ἐνὸς σπιτιοῦ τῆς Σάντσερ-Στράς. Ἐκεῖ ἡ ἄγνωστη ἔμπασε τὸν Βαλεντίνο σ' ἕνα διαμέρισμα ἐπιπλωμένο μὲ κομρὸτητα καὶ μὲ γυῦστο. Τὸν ἔβαλε καὶ κάθησε κοντὰ της, ἐπάνω σ' ἕνα σοφά.

Τὸ δωμάτιο δὲν ἦταν φωτισμένο. Τὰ παράθυρά του ἔβλεπαν σ' ἕνα κηλ, τοῦ ὁποῖου τὰ φύλλωματα σάλευε ὁ δροσερὸς ζέφυρος καὶ ἡ χλωμὴ ἀκίνητος τοῦ φεγγαριοῦ ἔμπαιναν μέσα στὴν κάμαρη μὰζὺ μὲ τὴ δροσιά τῆς βραδείας καὶ τ' ἀρώματα τῶν λουλουδιῶν...

Ὅλα ἦσαν μεθυστικὰ μέσα στὴ φωλίτσα ἐκείνη... Ὅλα ἐσπρωχον πρὸς τὸν ἔρωτα... Ἡ Θηρεσία — ἔτσι τὴν ἔλεγαν τὴν ἄγνωστη — μὲ τὸ κεφάλι γυρισμένο ἐπάνω στὸ στήθος τοῦ Βαλεντίνου, τοῦ διηγόταν τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς της... Μιλοῦσε μὲ κάποια συστολή καὶ τὰ λόγια της, μολοντὶ ἔξιστοροῦσαν θλιβερὰ πρᾶγματα, εἶχαν κάποια ἀφέλεια κ' ἀθωότητα... Κάθε τόσο σταματοῦσε κ' ἔχονε τὰ δάχτυλά της μέσα στὶς μαῖνες μπουζιῆς τῶν μαλλιών τοῦ νεαροῦ ἀξιωματικοῦ ποὺ ἔφεταν ἐπάνω στὸ μέτωπό του... Ἐγέλυσε κ' ἔκλαιγε διαδοχικὰ...

Τοῦ διηγόταν, κρῖνοντας τὸ οικογενειακὸ της ὄνομα, πὼς ἕνας γόνος ἀπατεῶν τὴν εἶχε κλέψει ἀπὸ τὸ πατρικὸ της σπίτι, διὰν ἦταν σχεδὸν κοριστάκι πὼς ἄφου τὴν κατέστρεψε, τὴν ἐγκατέλειπε στὴν ἀπελπισία καὶ στὴν ἀθλιότητα πὼς ἕνας ξένος ἄρχων τὴν ἔκανε τότε φίλη του γιὰ νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ κοντὰ καὶ πὼς κατακύλησε ἔπειτα στὴν ἄβυσσο τῆς δυστυχίας καὶ τῆς ντροπῆς. Ἀφοῦ εἶπε τὰ λόγια αὐτὰ, σόλασε...

Πλημμερὰ δακρῶνον ἔβροξε τὰ μάγουλά της καὶ ἔπεσε ὀλοῦζοντας μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Βαλεντίνου.

— Μὰ τὸν οὐρανὸ! αὐτὴ ἡ γυναίκα εἶν' ὄραία! φώναξε ὁ Βαλεντίνος ἐπαναλαμβάνοντας ἕνα στίχο τοῦ Σίλλερ.

Μὰ μόλις ἡ ἐπιφώνησις αὐτὴ βγήκε ἀπ' τὸ στόμα του, βυθίστηκε πάλι στὴν ὄνειροπόλησί του, σὰν νὰ τὸν βασάνιζαν ὀδυνηρὲς ἀναμνήσεις. Ἐκανε μάλιστα μὴ κῆνησι γιὰ ν' ἀποσταθῇ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιὰ τῆς Θηρεσίας.

— Ὡ, μὴ φεύγεις ἀκόμα! τοῦ εἶπε ἐκείνη καὶ τὸν τράβηξε πάλι κοντὰ της...

Ἐκείνη τὴ στιγμή, μερικὰ σὴνεφα ποὺ ἔκυρναν τὸ χλωμὸ φεγγάρι, διαλύθηκαν... Τὸ σελήνωφρος μπῆκε ἴσηρὸ μέσα στὸ δωμάτιο καὶ φώτισε τὸ πρόσωπο τῆς Θηρεσίας... Ὁ Βαλεντίνος κάρφωσε σ' αὐτὸ τὸ βλέμματὰ του καὶ γιὰ πρώτη φορὰ τὴν εἶδε καλά...

Τότε μὴ φοιχτὴ κραυγὴ τοῦ ἔφανε κ' ἔπεσε, σφραχίζοντας τὴν ἀπότομα μακρὰ του, πετάχτηκε ἐπάνω... Ἐτραῖξε ἀμέσως ἔξω κ' ἄρχισε νὰ πλανιέται σὰν τρελλὸς στοὺς δρόμους τῆς Βιέννης, κλαίγοντας καὶ ξεφρονίζοντας σὰν παιδί...

Ὁ δυστυχισμένος!... Εἶχε ἀναγνωρίσει στὸ πρόσωπο τῆς Θηρεσίας τὴν χαμένη ἀδελφὴ του...

Ἐπει' ἀπὸ ὀκτὼ μέρη, τὸ ἀνακοινωθὲν τῆς Γαλλικῆς στρατιάς ἀνέφερε τὸν θάνατο ἐνὸς νεαροῦ ἀξιωματικοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε ὀρμήσει μόνος ἐναντίον ὀλοκλήρου ἔχθρικοῦ σ'υντάγματος.

Ὁ ἀξιωματικὸς αὐτὸς ἦταν ὁ Βαλεντίνος.

Η ΠΑΡΘΕΝΙΑ (Ἔργον τοῦ Μ. Βασσελόν).

κὰν ὀρισμένα φιλελεύθερα τετραστίχη, κ' ἰδίως τὰ ἐναντίον τῆς Ἀγγλίας:

Ἐφρονάξανε ὡς τ' ἀστέρια τοῦ Ἰονίου καὶ τὰ Νησιά, κ' ἐσηκώσανε τὰ χέρια γιὰ νὰ δεῖξουνε χάρά!

Ἄλλ' ἴσως φρήσι κανεῖς: Ὁδοιστικὸς, τί εἶνε ὁ «Ὑμνος τῆς Ἐλευθερίας»; Ἄν ἔξαιρέσει κανεῖς πολλὰ τὸν τετραστίχη, σὰν ὁποῖα ξεχειλίσει ὁ λιρικὸς ἐνθουσιασμὸς κ' ὁ πατριωτικὸς διθύραμβος, τ' ἄλλα του δὲν εἶνε παρὰ ΓΙΝΗΣΙΟ ΕΠΙΤΑΝΗΣΙΑΚΟ ΔΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΗΜΑ, Σπανιὸς γράφηκε μὲ τὸση δύναμι καὶ πάθος λιβελλοῦ ἐναντίον τῶν Ἀγγλων, τῶν Ἀυστριακῶν, τῶν Τούρκων, τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ πολιτικὴ παίξει σπουδαῖο ὄρολο, ὁ δὲ φιλελευθερισμὸς στὴ εὐρύτερη σημασία του κυριαρχεῖ σ' ὅλες του τῆς στρωφές. Ἄπ' αὐτὴ τὴν ἄποψιν κρινόμενος, δὲν εἶνε κυρίως, παρὰ ΥΨΗΛΗΝ ΣΑΤΥΡΑ καὶ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΔΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΙΑ. Συνεχίζει δηλαδὴ σὲ ὑψηλότερη σφαῖρα τὴν ΕΠΙΤΑΝΗΣΙΑΚΗ ΔΙΒΕΛΛΟΓΡΑΦΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙ. Γιὰ τοῦτο καὶ πολλὰ τὸν τετραστίχη, ὅχι μόνον θυμῶνον στίχου τοῦ Μαυτελάου, τοῦ Γουζέλη καὶ τοῦ Δαναέλη, ἀλλὰ καὶ παραθέτονται σχεδὸν αὐτοὺς ὅσιν. Ὁ Σολωμὸς τὰ ἐξωραίζει βέβαια καὶ τὰ τελειοποιεῖ μορφικῶς, σὰν ἕνας συνεσιχτὴς καὶ τελειωτὴς τῆς ἐπιτανησιακῆς παραδόσεως. Καὶ τοῦτο καταφαίνεται σαφέστερα στίς ὑπερόχους ΣΑΤΥΡΕΣ του, τῆς ὁποίας θ' ἀναλύσουμε κάπως εὐρύτερα.

Μ' ὄλον ποῦναι ἀλυσσομένο τὸ καθένα χωριστὰ καὶ εἰς τὸ μέτωπο γραμμμένο ἔχει ψεύτρα ἐλευθέρια.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ